

ENEOLITICKÉ STUDNY Z HOLEŠOVA-VŠETUL, OKR. KROMĚŘÍŽ

ADAM FOJTÍK – MIROSLAV POPELKA – MIROSLAV ŠMÍD

Záchranný archeologický výzkum v poloze Zdražilovsko na katastru Holešova-Všetul přinesl dosud neregistrované doklady osídlení polohy v průběhu eneolitu. K objektům zasluhujícím mimořádnou pozornost náleží dvě studny. Jedna je datovaná reprezentativním souborem keramiky do závěru časného eneolitu, konkrétně do konečného stádia epilengyelu, druhá pak do závěru eneolitu starého, jmenovitě do mladší fáze baalberského stupně KNP. Nalezené artefakty ze zánikových horizontů odkrytých objektů společně s keramikou z objektu 500 jsou dokladem osídlení polohy také v průběhu mladého eneolitu.

Rescue survey at the site locally known as Zdražilovsko in the cadastral area of Holešov-Všetuly has brought yet unregistered evidence of the settlement of the area during the Eneolithic. The features requiring extra attention include two wells. The dating of one of them (i.e. the final stages of the Initial Eneolithic) was possible thanks to the presence of clearly determinable set of pottery items – in particular the final stage of Epilengyel; the second well dates to the last phase of the Early Eneolithic, particularly the later stage of the Baalberge phase of the Funnelbeaker Culture. Artefacts from the final horizons of the features, along with the pottery items from feature 500, serve as evidence of settlement of the area also during the Late Eneolithic.

Sřřední Morava, eneolit, epilengyel, kultura nálevkovitých pohárů, studny

Central Morava, Eneolithic, Epi-Lengyel, Funnelbeaker culture, wells

Úvod

Záchranný výzkum v Holešově-Všetulích provedli pracovníci oblastního pracoviště Ústavu archeologické památkové péče Brno, v.v.i. v Hulíně ve dnech 9. 10. 2017 až 21. 11. 2018. Jednalo se o časově rozsáhlejší akci na ploše přesahující 2,5 ha, sestávající z většího množství jednotlivých stavebních objektů. Zachycené osídlení z pozdní doby kamenné mělo charakter jednotlivých objektů roztroušených při jižním a západním okraji plochy. Běžný sídlištní standard překračují dvě eneolitické studny, doposud na našem území registrované jen sporadicky.

Poloha naleziště

Prostor stavby se nachází jižně od stávajícího objektu haly Morava, vybudované v roce 2009 na ul. Palackého, č. p. 516, v katastrálním území místní části Všetuly na parcele č. 524. Ze severu stavba přiléhá ke starší hale, z jihu je ohraničena železniční tratí Hulín-Holešov a na východ i na západ od dotčeného území se nacházejí zemědělsky obdělávané plochy. Zmíněné parcely byly až do doby zahájení stavby taktéž zemědělským půdním fondem.

DER BRONZEZEITLICHE „ÜBERGANGSHORIZONT A2/B1“ AUS DER SICHT DER VĚTEŘOV-KULTUR

ZOJA BENKOVSKY-PIVOVAROVÁ – PETER STADLER

Die kalibrierten Radiokarbonaten bestätigen das Überdauern der Věteřov-Kultur in Niederösterreich bis in die Zeit des Lochham-Horizontes in Deutschland und die Koszider-Zeit im ungarischen Transdanubien, das auch westlich des mährisch-niederösterreichischen Verbreitungsgebietes dieser Kultur zu berücksichtigen wäre. Die Siedlung in Vrcovice in Südböhmen mit Věteřover und Straubinger Keramikinventar gehört der Stufe B1 an und die Daten für die Siedlung der Straubinger Kultur von Geiselhöring bezeugen die Lebensdauer dieser Kultur bis in die Lochham-Zeit. Der Terminus „Übergangshorizont A2/B1“ verliert dadurch seine Berechtigung. Die Siedlung in Ansfelden unterstreicht die Bedeutung der Donau beim Vorstoß der Věteřov-Kultur in westlicher Richtung, bei dem sich in Oberösterreich eine eigene Gruppe der Věteřov-Kultur herausbildete. Die Einwirkung der Straubinger Kultur nach Niederösterreich manifestiert sich beim gegenwärtigen Forschungsstand am klarsten im Keramikgut der B1-zeitlichen Siedlung von Mannersdorf an der Leitha.

Kalibrovaná radiokarbonová data potvrzují přežívání věteřovské kultury v Dolním Rakousku až do období horizontu Lochham v Německu a kosziderského období v maďarském Zadunají, což by se také mělo brát v úvahu západně od moravsko-dolnorakouské oblasti rozšíření této kultury. Sídliště ve Vrcovicích v jižních Čechách s věteřovským a straubingským keramickým inventářem patří do stupně B1 a data pro sídliště straubingské kultury z Geiselhöringu dokládají trvání této kultury až do horizontu Lochham. Termín „přechodný horizont A2/B1“ tedy ztrácí své opodstatnění. Sídliště v Ansfelden podtrhuje význam Dunaje při šíření věteřovské kultury západním směrem, při němž se v Horním Rakousku vyvinula samostatná skupina věteřovské kultury. Vliv straubingské kultury v Dolním Rakousku se za současného stavu poznání nejjasněji projevuje v keramice sídliště stupně B1 v Mannersdorfu an der Leitha.

frühe und mittlere Bronzezeit, Věteřover Kultur, Unterwöblinger Kultur, Straubinger Kultur, Mitteleuropäische Hügelgräberkultur, Niederösterreich, Südmähren, Oberösterreich, Böhmen, Bayern

starší a střední doba bronzová, věteřovská kultura, unterwöblingská kultura, straubingská kultura, středodunajská mohylová kultura, Dolní Rakousko, jižní Morava, Horní Rakousko, Čechy, Bavorsko

Einleitung

Der Übergang von der frühen zur mittleren Bronzezeit gehört seit Jahrzehnten zu den meistdiskutierten Fragen der Forschung über die Bronzezeit Mitteleuropas. Die Stufen A2 und nach P. Reinecke wurden im Laufe der Zeit in mehrere Stufen und Horizonte aufgeteilt; ihre Aufzählung durch W. Torbrügge im Jahre 1990 wurde im Jahre 2008 durch Z. Benkovsky-Pivovarová erweitert (TORBRÜGGE 1990, Abb. 1; BENKOVSKY-PIVOVAROVÁ 2008, 255). Dieser Beitrag befasst sich mit der Datierung und kulturellen Stellung des „Übergangshorizontes A2/B1“ auf der Basis der Monographien der Siedlungen von

PŘÍSPĚVEK K POZNÁNÍ DVOJRAMENNÝCH MLATŮ NA MORAVĚ A V ČESKÉM SLEZSKU

SVATOPLUK BRÍZA – STANISLAV STUHLÍK

V roce 2019 byly na Moravě a v českém Slezsku nalezeny bronzové dvojramenné mlaty v Třemešné a v Provodově. V době prvního zpracování těchto zbraní byly známy ze sledovaného území čtyři exempláře z Dobrochova, Drslavic, Hulína a Uherského Hradiště nebo jeho okolí. Do dnešní doby narostl jejich počet na 11 exemplářů, které můžeme přiřadit třem základním typům. První představuje zdobený mlat s jednoduchou tulejí, druhému patří větší masivnější mlaty s dobře opracovaným povrchem a s terčem na konci tuleje, třetí typ zastupují menší exempláře s terčem na tuleji a vesměs s neodstraněnými nálitky po odlévání. Převážná většina mlatů se našla ve východní části Moravy.

In 2019 bronze two-arm hammer-axes were found in Třemešná and Provodov. At the time of first processing of these weapons four items were known, namely those found in Dobrochov, Drslavice, Hulín and Uherské Hradiště or its vicinity. The number has since increased to eleven. We can identify three basic types: the first is represented by a decorated hammer-axe with a simple socket, the second type consists in larger hammer-axes with dressed surface and a disc at the end of the socket, and the third type is represented by smaller items with a disc on the socket and largely irremovable risers. Most of these hammer-axes were found in the eastern parts of Moravia.

dvojramenné mlaty, Morava, české Slezsko, mladší a pozdní doby bronzová, oblast rozšíření

Two-arm hammer-axes, Moravia, Czech Silesia, Late Bronze Age, Final Bronze Age, Area of occurrence

V roce 2019 našel R. Freilhauer s použitím detektoru na polích jihozápadně od obce Třemešná (okr. Bruntál) na parcele č. 2397/1 v nadmořské výšce 435 m (obr. 2) bronzový dvojramenný mlat. Místo nálezů se rozkládá v kopcovitém terénu na svahu na levém břehu potoka Mušlov, který je pravostranným přítokem řeky Osoblavy vlévající se u polských Krapkowic do Odry.

Popis nálezů:

Dvojramenný bronzový mlat s tulejkou ukončenou v horní části masivním plochým terčem. Téměř celý povrch je pokrytý kvalitní patinou. Tulejka je na obou koncích opatřena dvojicí horizontálních žebírek, prostor mezi žebírky je žlábkovaný a na tulejce uprostřed mezi rameny jsou výrazné hrotité výčnělky. Šikmo skloněná ramena mají kruhový průřez a jedno rameno je ulomené. Na řadě míst na tulejce i na ramenech jsou drobné vzduchové bubliny, což svědčí o nekvalitním odlévání. Rovněž v místech lomu jsou drobné důlky po vzduchových bublinách. Délka 290 mm; výška 104 mm, vnitřní průměr tuleje v horní části 20 mm a v dolní části 19 mm. Hmotnost 530 g (obr. 1; 4:9).

Pravděpodobně ve stejném roce našel L. Semela z Provodova s použitím detektoru na přesněji neznámém místě v Provodově (okr. Zlín) v části

BRONZOVÝ DEPOT ZE STARÉHO JIČÍNA A PROBLEMATIKA OSÍDLENÍ MORAVSKÉ BRÁNY A JEJÍHO PODHŮŘÍ V OBDOBÍ POPELNICOVÝCH POLÍ

JIŘÍ JUCHELKA

Článek pojednává o náhodném nálezů souboru bronzových předmětů, který byl objeven na katastru Starého Jičína v roce 2016. Bronzové předměty pravděpodobně představují jen zlomek depotu, který byl na místě poškozen, a zanechané předměty představují pouze torzo původní garnitury. Jedná se o zlomky asi 8 tordovaných nákrčníků a pozůstatky jedné či více štítových spon datovaných do stupně Ha B 1 mladších popelnicových polí.

The article deals with the accidental discovery of a set of bronze artefacts in the cadastre area of Starý Jičín in 2016. The bronze items probably represent only a fragment of a large hoard which had suffered damage and disruption and the items left in the site only represent a torso of a formerly large set. The set includes fragments of approximately eight twisted neckrings and remains of one or more shield fibulae dating to the Ha B 1 phase of the Urnfield Culture.

bronzový depot, popelnicová pole, tordované nákrčníky, štítová spona, mladší a pozdní doba bronzová

Bronze hoard, Urnfield Culture, twisted neckrings, shield fibula, Late and Final Bronze Age

Úvod

V červenci roku 2016 byli pracovníci archeologického pracoviště Slezského zemského muzea přivoláni panem Romanem Obadalem k místům poničeným nelegálními výkopy. Prostor se nachází na katastru Starého Jičína, mezi obcemi Palačov a Starojická Lhota, severně silnice č. 48 (obr. 1). Při zběžné obhlídce byly na několika místech zjištěny drobné jamky dokládající nelegální činnosti tzv. hledačů pokladů. V blízkém okolí posléze proběhl dohledávací výzkum, při kterém se podařilo zachytit několik bronzových předmětů, jež pravděpodobně představují pozůstatek po větším depotu. S velkou mírou pravděpodobnosti nepovažoval „náleze“ na místě ponechané artefakty za cenné, proto zůstaly rozházené na povrchu na ploše cca 25 m². Jednalo se o osm zlomků nákrčníků z tordovaného drátu, zlomek jehly a dva zlomky štítku štítové spony.

Místo objevu se nachází na okraji bezejmenného lesíka na rozmezí tratí Pasíčka, Planá a Keř v nadmořské výšce 316 m n. m. v rovinatém terénu s mírným sklonem k západu. Geomorfologicky náleží podstatná část území do provincie Západní Karpaty, subprovincie Vněkarpatské sníženiny, oblasti Západní vněkarpatské sníženiny, celku Moravská brána, podcelku Oderská brána. Oblast z jihu odvodňuje potok Jasenka a ze severu Lhotecký potok.

VÝSLEDKY SPEKTRÁLNÍ ANALÝZY VYBRANÝCH HROTŮ ŠÍPŮ TZV. SKÝTSKÉHO TYPU Z MORAVY¹

ONDŘEJ KLÁPA

Článek uveřejňuje výsledky spektrální analýzy dvaceti tří vybraných hrotů šípů tzv. skýtského typu a pěti hrotů lokální produkce z území Moravy, provedené metodou rentgenové fluorescence a přidává k nim krátký hodnotící komentář.

The article publishes a spectral analysis (X-ray fluorescence) results of twenty-three selected so-called Scythian type arrowheads from Moravia and five local production arrowheads and adds to them a short evaluating commentary.

hroty šípů, šípky, Skýti, halštat, Morava, spektrální analýza

arrowheads, Scythians, Hallstatt period, Moravia, spectral analysis

Úvod

Artefakty tzv. skýtského typu jsou na Moravě fenoménem závěru doby halštatské (stupeň Ha D). Ve dvacátém století patřil tento jev spíše na okraj badatelského zájmu, což bylo způsobeno především malou pramennou základnou. Od začátku nového tisíciletí se díky nárůstu pramenné základny těchto předmětů podařilo alespoň částečně konsolidovat naše znalosti a zasadit tento jev přesněji do rámce moravského pravěku. V poslední době se tématu věnovalo několik článků a sám autor mu věnoval svou bakalářskou a diplomovou práci (KLÁPA 2016; 2019). Shrnutí známých nálezů z území České republiky nabízí článek vydaný kolektivem autorů pod vedením M. Golce (BARTÍK et al. 2017). Především o šípky pak výrazně rozšiřuje pramennou základnu také článek M. NOVÁKA (2017), který zdokumentoval hroty skýtského typu z hradiště Provodov-Ludkovice Rysov (okr. Zlín), které pocházejí z místní sbírky v Provodově. Přestože na území Moravy zaznamenáváme i jiné typy artefaktů skýtského typu krom šipek, zůstávají právě hroty kvantitativně nejvíce zastoupenou skupinou. Množství zdokumentovaných kusů přesahuje dvě stě, přičemž tento počet stále narůstá. Na základě analogií bylo možné typologicky vydělit tři horizonty výskytu artefaktů tzv. skýtského typu na území Moravy (KLÁPA

¹ Výsledků, publikovaných v tomto článku, bylo dosaženo s podporou grantu SGS Slezské univerzity v Opavě, reg. č. SGS/6/2019 „Přínos technických a přírodovědných analýz při výzkumu aktuálních otázek pravěku periferních území ve Slezsku a okolních oblastech.“